

Sp. 490. Tillaga til þingsályktunar [252. mál]
um framleiðslu innlends fóðurs.

Flm.: Helgi Seljan, Sveinn Jónsson.

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að láta kanna að hve miklu leyti unnt sé að framleiða með hagkvæmum hætti úr innlendum hráefnum og orku það fóður sem búpeningur landsmanna þarfnast.

Kannað verði annars vegar, að hve miklu leyti unnt sé að framleiða með hagkvæmum hætti úr innlendum hráefnum og orku það fóður, sem búpeningur landsmanna þarfnast, og hins vegar að hve miklu leyti með aukinni framleiðslu kjarnfóðurs úr innlendum hráefnum. Einnig verði kannað annars vegar, að hve miklu leyti þetta verði gert með bættri verkun súrheys og þurrheys og hins vegar að hve miklu leyti með aukinni framleiðslu kjarnfóðurs úr innlendum hráefnum. Sýnist slíkt hagkvæmt verði gerð langtímaáætlun um eflingu innlends fóðuriðnaðar og bæta heyverkun, þ. á m. um nauðsynlegar rannsóknir til að kanna gæði og endurbæta innlend fóðurefni, svo og til að þróa verkunar- og framleiðsluaðferðir fyrir þau.

Greinargerð.

Tillaga þessi var flutt á 102. löggjafarþingi og var fyrri flutningsmaður þá Guðrún Hallgrímsdóttir, sem þá sat á þingi sem varamaður.

Tillögugerð og greinargerð eru af henni unnar og kunnnum við flm. nú henni bestu þakkir fyrir mikla og nákvæma vinnu í sambandi við þessa tillögu.

Hins vegar þykir okkur rétt og skylt að hreyfa henni á nýjan leik, þar sem tillagan kom ekki einu sinni til umræðu á Alþingi.

Tillagan er nú með nokkuð breyttu orðalagi og sama er að segja um greinargerðina, sem þá fylgdi tillögunni og fer hér á eftir:

Á undanförunum árum hafa fjölmargar ályktanir verið gerðar um þörf þess að efla innlandan fóðuriðnað, þ. e. að auka graskögglaframleiðslu og bæta hana með

íblöndun annarra fódurefna, sem til falla. Á síðari árum hefur í þessu sambandi stöðugt verið lögð meiri áhersla á að þessi kjarnfóðurframleiðsla byggði á innlendri orku, raforku, jarðvarma svo og öðrum hugsanlegum innlendum orkugjöfum, eftir því sem við á.

Á árinu 1979 fluttu Íslendingar inn um 85 þús. tn. af kjarnfóðri að verðmæti um 8.7 milljarðar á verðlagi í árslok.

Með bættri heyöflun og auknum innlendum fóduriðnaði yrði innflutningur á fódurbæti handa sauðfé og nautgripum hverfandi og draga mætti stórlega úr notkun innflutts kjarnfóðurs handa svinum og alifuglum, sem er um 20% heildarinnflutningsins.

Við bestu aðstæður í góðri heyskapartið nást um 90—95% fódurgildis í grasi, miðað við kjarnfóður. Þetta hlutfall fer oft niður í 60% og á síðasta ári (1979), er uppskerumagn var í lágmarki og veðurfar einmuna óhagstætt, var magn fódureininga í heykilói víða mun minna. Með bættri heyöflun, sem að því miðaði að ekki þyrfti nema u. þ. b. 1.4—1.6 kg heys í fódureiningu, mætti hugsanlega minnka innfluttan fódurbæti um allt að helming. Má af þessu sjá, hve þýðingarmikið það er að bændur bæti heyverkun með aukinni notkun súgþurrkunar eða með heykögglagerð á bændabýlum.

Framleiðsla grasköggla nemur nú 10 000—11 000 tonnum á ári. Með íblöndun annarra innlendra næringarefna, svo sem fiskmjöls, fiskolíu, fiskmeltu, kjötmjöls, tólgar og þangmjöls, má framleiða fullgilt innlent kjarnfóður handa sauðfé, nautgripum og hrossum og að hluta handa svinum og alifuglum. Uppistaðan í slíkum fódurböndum er grasmjöl eða grasköggjar, eða um 85%.

Hérlandis eru víða þau skilyrði fyrir hendi, að hægt er að byggja stórar verksmiðjur í miðju hins ræktaða lands. Er hér fyrst og fremst átt við sanda til uppgræðslu. Nýtingartími grasköggjaværksmiðja er frá miðjum júní til miðs október, eða um 100 dagar. Er það á sama tíma og helst má vænta þess að afgangsorka frá raforkuverum sé fyrir hendi. 10 000 tonna grasköggjaværksmiðja þarf um 30 MW í afli.

Nýting raforku til bættrar heyverkunar og aukinnar fóðurframleiðslu krefst rannsókna og tilraunastarfsemi er beinist að því að finna hentugar aðferðir til beinnar eða óbeinnar hitunar lofts með rafmagni svo og endurskoðun á dreifikerfi þess.

Núverandi dreifikerfi raforku nær til 98% allra sveitabýla landsins. Það er að langmestu leyti einfasa, sem nægir fyllilega almennri heimilisnotkun, en annar ekki stórauðinni notkun rafhreyfla til súgþurrkunar, auk þess sem einfasa hreyflar eru dýrari og fást ekki nægilega stórir.

Í ályktun orkuráðs um styrkingu rafdreifikerfis í strjálbýli frá 1. mars 1979 er lagt til að kerfið verði styrkt með því að breyta einfasa línunum í þrífasa og auka gildleika þeirra. Ráðið bendir á, að hér sé með vissum hætti um endurrafvæðingu sveitanna að ræða, og telur hæfilegt að þetta verk verði framkvæmt á átta árum.

Frá sjónarhóli bættrar heyverkunar virðist skynsamlegra í stað „endurrafvæðingar sveitanna“ að gera könnun á því, á hvaða svæðum er mest þörf fyrir þrífasa rafmagn, en aðrir orkugjafar eru ekki fyrir hendi. Áætlun um endurbætur yrði síðan gerð á grundvelli þeirrar könnunar. Benda má á að brýn nauðsyn er að endurbæta úr sér gengið rafdreifikerfi á Suðurlandi, en þar er einmitt meiri þörf á súgþurrkun en víða annars staðar sökum votviðra. Enn hefur engin reynsla fengist af notkun rafmagns við graskögglagerð, en við ýmsa aðra framleiðslu hefur nokkur reynsla fengist af þurrkun í gufuburrkara, þar sem raforku er breytt í varmaorku í rafkyntum gufukatli. Gerð hefur verið athugun á kostnaði við notkun raforku í stað olíu í fyrirhuguðum grasköggjaværksmiðjum í Skagafirði og Suður-Þingeyjar-sýslu, og eru niðurstöður þær, að sá kostur sé mjög dýr. Talið er að forsenda þess, að hægt sé að þurrka gras með rafmagni, sé sú, að fundin sé ný og miklu ódýrari leið. Er því brýnt að hefjast handa við leit að heppilegri aðferð til beinnar eða óbeinnar

hitunar lofts með rafmagni. Í athugun er notkun raforku við sementsframleiðslu og gætu niðurstöður þeirra athugana ef til vill komið að gagni við rannsóknir á nýjum leiðum til þurrkunar á grasi. Takist að leysa þetta verkefni hefði það ómetanlegt þjóðhagsgildi — nægir hér að minna á fiskmjölsverksmiðjur og skreiðarverkun.

Nauðsynlegt er að fyrir liggi niðurstöður varðandi hagkvæmni af notkun raforku til fódurframleiðslu áður en teknar eru ákvarðanir um staðsetningu grasköggglaverksmiðju með tilliti til ræktunarskilyrða og almennra linulagna.

Jarðhiti finnst á þéttbýlustu landbúnaðarsvæðunum á Suður-, Vestur- og Norðurlandi og er þegar komin nokkur reynsla á notkun hans til súgþurrkunar.

Heyþurrkun fer fram á þeim tíma sem eftirspurn er í lágmarki hjá hitaveitum og mætti taka tillit til þess við lagnir og hugsanlega við gerð gjaldskrár.

Í Þörungavinnslunni á Reykhólum er að finna fyrirmynd að handþurrkara, sem sennilega mætti framleiða staðlaðan fyrir ákveðnar aðstæður, og yrði hann mun ódýrari en þau tæki sem nú þekkjast og notuð eru til þurrkunar með raforku. Hagkvæmni við notkun jarðvarma til þurrkunar ræðst hins vegar af aðstæðum þar sem verksmiðjur yrðu staðsettar, þ. e. hitastigi og rennsli vatns svo og fjarlægð frá borholum.

Æskilegt væri að láta grófhanna þurrkara fyrir jarðvarma, gera kostnaðaráætlun við mismunandi aðstæður og framkvæma tilraunir með hitaveitulagnir fyrir vatn yfir 90° heitt.

Víða á fjörum landsins er að finna ómælt magn af rekaviði. Aðeins lítill hluti hans er nýttur í girðingastaura. Stærstu rekaviðarfjörur landsins eru utan jarðhita-svæða eða í héruðum þar sem vafasamt verður að teljast að hagkvæmt sé við óbreyttar aðstæður að leggja þrífasa dreifikerfi fyrir raforku.

Kanna ber möguleika á að nýta rekavið, annan úrgangsvið svo og úrgangsoljur til að hita loft til súgþurrkunar. Æskilegt væri að tengja sorpbrennslu frá þúum nýtingu slíks eldsneytis.

Flutningsmönnum þessarar tillögu er kunnugt um margar ályktanir Búnaðarþings og frá ýmsum öðrum samtökum bænda, sem lúta að þessum efnum á einn eða annan hátt. Einnig hafa þessi mál oft komið fyrir Alþingi. Nokkrar athuganir hafa og verið gerðar á vissum þáttum þessara mála. Má þar nefna t. d. störf og álit fóduriðnaðarnefndar (1979), skýrslu Stefáns Arnar Stefánssonar um viðhorf gagnvart notkun jarðvarma eða raforku í stað olíu í grasköggglaverksmiðjum (1979) o. fl. Auk þess hafa ýmsar athuganir og rannsóknir á vegum Rannsóknastofnunar landbúnaðarins beinst að mörgum þáttum þessa verkefnis. Þessum ályktunum og athugunum er það sameiginlegt að þær hafa beinst að einstökum þáttum. Hér er lagt til að þessi mál verði tekin til meðferðar í heild frá sjónarhóli hagkvæmustu orkunýtingar og með tilliti til skynsamlegustu nýtingar á innlendum fódurefnum.

Þar sem hér er um könnun að ræða sem krefst samstarfs nokkurra stofnana er æskilegt að aðili eins og Rannsóknaráð ríkisins fái það verkefni að samræma athugunina.

Framleiðsla fódurs úr innlendu hráefni handa búfé og til fiskeldis getur orðið öflug iðngrein hérlendis, sé þess jafnframt gætt að nýting orkulinda og verðlagning orku taki mið af samkeppnishæfni fóduriðnaðar, framtíðarþörfum landbúnaðar og þjóðarhag.